

Xiang Yu (Hsiang Yu)

(zm. 202 p.n.e.) chiński generał

Xiang Yu był genialnym generałem, który przyczynił się do upadku dynastii Qin (Ch'in), ale nie udało mu się zostać panem Chin. Nieoczekiwana śmierć pierwszego cesarza Qin w 210 r. p.n.e. stworzyła kryzys, który zakończył 10-letnią dynastię. W późniejszej walce o władzę główny minister cesarza Li Si (Li Ssu) i eunuch Zhao Gao (Chao Kao) pozbyli się następcy tronu i Meng Tiana (Meng T'ien), najpotężniejszego generała Qin, i umieścili słabego, młodszego brata zmarłego następcy tronu na tronie. Później Zhao zamordował Li w więzieniu. Ponieważ Li był architektem imperium Qin, jego śmierć oznaczała jego zgubę. W międzyczasie w całym Chinach wybuchły bunt ludowe, na czele których stanęli zdesperowani ludzie, którzy nie mogli już znieść ucisku Qin. Po spontanicznych buntach chłopskich nastąpiły lepiej kierowane i zorganizowane bunt ocalałych z domów królewskich podbitych przez Qin. Najbardziej znanym szlachcicem był Xiang Yu, którego rodzina od dawna służyła jako generałowie południowego stanu zwanego Zhu (Ch'u). Xiang wskrzesił dom Zhu i wyniósł jednego z jego członków na króla. Ocaleni z kilku innych stanów poszli w ich ślady. Innym przywódcą był Liu Bang (Liu Pang), wieśniak z urodzenia, który doszedł do niższego urzędu. W 208 p.n.e. Xiang i Liu połączyli siły i zgodzili się, że ktokolwiek pierwszy wkroczy do serca Qin w Guangzhung (Kwanchung), zostanie królem. Liu osiągnął ten szczyt w 206 p.n.e. kiedy jego siły wkroczyły do stolicy Qin, Xianyang (Hsienyang) i zaakceptowały kapitulację trzeciego władcy Qin, kończąc w ten sposób dynastię. Liu zdobył powszechny szacunek, nie pozwalając swoim ludziom na grabieże, chroniąc rodzinę królewską Qin, obniżając podatki i rozluźniając surowy kodeks prawny Qin. Dwa miesiące później Xiang Yu przybył do Xianyang i zrywając pakt z Liu, kazał zamordować i splądrować rodzinę królewską Qin oraz zniszczyć pałace Qin i bibliotekę cesarską. Ponieważ był czołowym generałem, Xiang natychmiast podjął się stworzenia nowego porządku politycznego w Chinach. Zamiast kontynuacji zjednoczonego imperium założonego przez Qin, stworzył on 19 feudalnych państw, każde pod rządami króla, z samym sobą władcą jednego z nich i prezydentem konfederacji państw, zwiastując powrót do 200-letniego modelu politycznego Chin wcześniej. Liu Bang otrzymał region zwany Hanzhung (Han-chung) w północno-zachodnich Chinach i został królem Han. Rywalizacja między Xiang i Liu doszła do punktu kulminacyjnego, gdy Xiang próbował zabić Liu. W następnej wojnie Xiang odniósł ważne zwycięstwa, ale jego arogancja i okrucieństwo sprawiły, że stracił sojuszników i zwolenników, podczas gdy Liu zdobył zwolenników dzięki swojej hojności i umiejętnościom administracyjnym. Opuszczony przez swoich zwolenników Xiang popełnił samobójstwo w 202 roku p.n.e. Zwolennicy Liu ogłosili go cesarzem nowej dynastii Han.

Xiongnu (Hsiung-nu)

Chińskie teksty opisują Xiongnu, koczowniczy lud, jako dzikich wojowników i najeźdźców. Potężni ludzie Xiongnu praktykowali nieograniczoną poligamię, a kiedy umierał przywódca, jego następcą poślubił wszystkie żony ojca lub dziadka z wyjątkiem matki. Podobnie żyjący brat przejął wdowy po swoim zmarłym bracie. Różnice w zwyczajach, językach i stylach życia tworzyły relacje trudności między Chińczykami a Xiongnu. Uważa się, że język Xiongnu należy do grupy altajskiej, podczas gdy chiński był językiem sinickim. Co więcej, Xiongnu prowadzili koczowniczy tryb życia, a Chińczycy prowadzili osiadły tryb życia. Chińczycy byli piśmienni, podczas gdy Xiongnu nie mieli pisanego pisma. Na północ i północny zachód od doliny Żółtej Rzeki coraz bardziej suchy klimat pozwalał na mieszany tryb życia rolnika i pasterza w strefie pośredniej, wtedy możliwe było tylko wypasanie przez koczowników. Do IV wieku p.n.e. podczas ery Walczących Królestw Chin większość półkoczowniczych ludów została wchłonięta przez północne państwa chińskie. W rezultacie kultury chińskie i koczownicze weszły w bezpośredni kontakt. Jedną z tych koczowniczych grup był Xiongnu. Ponieważ nie znali języka pisanego, jedyne wzmianki tekstowe na ich temat pochodzą z IV wieku p.n.e. w języku chińskim. Około 324 p.n.e.

trzy północne państwa chińskie zwane Qin (Ch'in), Zhao (Chao) i Yan (Yen), które graniczyły z Xiongnu, zaczęły budować mury obronne wzdłuż swoich granic. W 307 p.n.e. Król Zhao, którego państwo było najbardziej zagrożone przez Xiongnu, rozkazał swoim żołnierzom ćwiczyć łucznicstwo, zmienił mundury na styl Xiongnu i zaczął gromadzić dużą kawalerię - z dobrymi wynikami, wygrywając zarówno bitwy, jak i ziemie. Chiny zostały zjednoczone pod panowaniem Qin w 221 p.n.e. Pierwszy cesarz z dynastii Qin (Ch'in), czy to dążąc do ekspansji, czy też dając pracę swojej ogromnej armii lub, jak stwierdził, aby zapobiec agresji Xiongnu, rozkazał swemu najzdolniejszemu generałowi, Meng Tianowi (Meng T'ien) oczyścić wszystkie ziemie na południe od północnego zakola Żółtej Rzeki z koczowników. Generał Meng pokonał Xiongnu shanyu (króla) o imieniu Touman armią liczącą ponad 100 000 mężczyzn (niektóre zapisy mówią o 300 000) i anektował ziemie na terenie dzisiejszej Mandżurii, przez Mongolię Wewnętrzną do prowincji Gansu (Kansu) na zachodzie. Połączył istniejące mury i rozbudował je, tworząc Wielki Mur Chiński z silnie ufortyfikowanymi placówkami, zasiedlił ziemie przygraniczne skazańcami i kolonistami oraz zbudował drogi łączące pogranicze z obszarem metropolitalnym. Touman i jego zwolennicy uciekli na północ. Jednak zwycięstwa Qin zostały szybko cofnięte. Pierwszy cesarz zmarł w 210 r. p.n.e., po czym generał Meng popełnił samobójstwo w walce o władzę; powszechne bunty obaliły dynastię w 206 p.n.e. Klęski Chińczyków zmusiły luźno powiązaną konfederację plemion Xiongnu do reorganizacji. W 209 p.n.e. Syn Toumana, Maotun (Mao-t'un), zamordował go. Jako nowy shanyu, Maotun zestawił swoje siły w zdyscyplinowaną i lojalną jednostkę bojową. Pokonał inne koczownicze plemiona zwane Yuezhi (Yueh-chih) i Dong Hu (Tung Hu), zmuszając je do ucieczki. Dong Hu uciekli do Mandżurii, a Yuezhi zostali rozbici. Jedna grupa przeniosła się na południe od Wielkiego Muru, podczas gdy główna grupa, zwana Wielkimi Yuezhi, przeniosła się na zachód, ostatecznie osiedlając się w dzisiejszym Afganistanie i Pakistanie. Zmierzył się także z władcą nowej dynastii Han w Chinach. W bitwie w 200 roku p.n.e. 300 000 kawalerii Maotuna pokonało głównie piechotę Liu Banga. Obie strony zawarły traktat w 198 p.n.e. który przewidywał pokojowe stosunki między dwoma równymi stanami, handel, stałe prezenty między dwoma państwami (Han dał Xiongnu duże ilości jedwabiu, srebra, alkoholu i innych kosztowności w zamian za symboliczne prezenty od Xiongnu) oraz księżniczkę Han jako żonę dla Maotun. Nazywało się to traktatem Heqin (Ho-ch'in), słowo oznaczające „pokój i przyjaźń”. W latach 198-135 p.n.e. podpisano łącznie 10 traktatów Heqin, kiedy to nowy władca objął tron. Kilka innych księżniczek Han zostało oddanych za żony władców Xiongnu, a każda rewizja wiązała się z dodatkowymi prezentami od Han. Chiny zgodziły się na warunki, ponieważ nowo powstała dynastia była zbyt niestabilna, a ludność zbyt wyczerpana poprzednimi wojnami, by prowadzić agresywną politykę. Chociaż traktaty przyniosły pewną miarę pokoju, najazdy Xiongnu trwały. Szacuje się, że co roku w wyniku tych ciągłych nalotów ginęło około 10 000 Chińczyków, oprócz przejętych ludzi (za niewolników) i mienia. W 134 p.n.e. Han, w pełni wyzdrowiał i pod rządami młodego, energicznego władcy, Han Wudi (Han Wu-ti), zakończył ustępujące traktaty Heqin. Pierwsza niezdecydowana kampania w 129 p.n.e. miała cztery armie Han, każda po 100 000 żołnierzy w jednoczesnych atakach. W 127 p.n.e. Han odniósł wielkie zwycięstwo, ścigając Xiongnu na północ przez pustynię Gobi do brzegów jeziora Bajkał w dzisiejszej Rosji. Była to długotrwała walka, która ostatecznie złamała Xiongnu, ale także kosztowała Hanów ogromne straty w ludziach i skarbach. Wudi wysłał emisariusza, Zhang Qian (Chang Ch'ien), aby znalazł Yuezhi i zaproponował im sojusz przeciwko ich wspólnemu wrogowi, ale kiedy wysłannik w końcu znalazł ich w Afganistanie, Yuezhi osiedlili się i przestali być zainteresowani. Znalazł jednak innych sprzymierzeńców, gotowych stać się państwami wasalnymi Han, nawet z tak odległych miejsc jak Ferghana i Sogdiana w Azji Środkowej. Potęga Xiongnu została ostatecznie złamana w 60 roku p.n.e. Powodem były lepsze zasoby i przywództwo Han, malejąca zdolność późniejszego Xiongnu shanyu, niezdolność plemiennych struktur rządu Xiongnu do radzenia sobie z rozszerzoną władzą oraz lepsze traktowanie państw wasali przez Han. Pomiędzy Xiongnu wybuchły wojny domowe, które w 54 r. p.n.e. podzieliły ich na dwie grupy. Południowi Xiongnu poddali się dynastii Han i zostali wasalami; ich przywódcy przybyli, aby złożyć hołd

w stolicy Han i otrzymali dotacje, podczas gdy wielu członków plemienia osiedliło się wzdłuż regionów przygranicznych. Kampanie przeciwko północnym Xiongnu trwały sporadycznie do końca I wieku n.e. kiedy zostali ostatecznie pokonani w dzisiejszej Mongolii Zewnętrznej i Azji Środkowej. Niektórzy zostali zmuszeni do przeniesienia się na zachód; ci, którzy pozostali, wymieszali się z innymi grupami koczowniczymi. Po upadku dynastii Han w 220 r. n.e. grupy południowego Xiongnu utworzyły krótkie regionalne dynastie w północno-zachodnich Chinach, a niektóre twierdziły, że są potomkami rodziny cesarskiej Han poprzez księżniczki Han, które zostały żonami ich władcy. W szóstym wieku Xiongnu zostali wchłonięci przez chińską kulturę.

Xunzi (Hsun Tzu)

(300-235 p.n.e.) Chiński filozof

Xunzi oznacza po chińsku „Mistrz Xun”; jego osobiste imię brzmiało Qing (Ch'ing). Był heterodoksyjnym filozofem konfucjańskim, a jego zebrane pisma składające się z 32 rozdziałów noszą nazwę Xunzi. Każdy dobrze uargumentowany rozdział poświęcony jest jednemu tematowi, takiemu jak samodoskonalenie, właściwe rządy królewskie, rekrutacja urzędników, sprawy wojskowe i muzyka. Wielki umysł Xunzi umieścił go na trzecim miejscu wśród filozofów konfucjańskich, po Konfucjuszu i Mencjuszu. Spędził większość swojego życia studiując i nauczając, z krótką przerwą jako magistrat. Żyjąc w czasach intensywnych wojen międzypaństwowych, gdy Chiny walczyły o zjednoczenie, zwątpił w przywrócenie starego porządku, na który liczyli Konfucjusz i Mencjusz. To może tłumaczyć uparty realizm Xunziego i sprzeciw wobec nadmiernej idealizacji przeszłości. Przyjrzał się także nowszym wzorom do naśladowania z historii Chin, sięgając wstecz do założycieli dynastii Zhou (Chou), a nie do odległych legendarnych władców mędrców, takich jak Yao, Shun i Yu. Odrzucił również tradycyjne koncepcje, że niebo nagradzało cnotliwych władców i karało niegodziwych; zamiast tego postulował mechaniczny wszechświat, który działał niezależnie od działań ludzi. Interpretacja Xunzi konfucjańskich nauk o naturze ludzkiej była przeciwieństwem interpretacji Mencjusza. Podczas gdy Mencjusz nauczał, że natura ludzka jest z natury dobra i uległa zepsuciu z powodu złego środowiska i braku edukacji moralnej, Xunzi uważał, że natura ludzka jest zła i samolubna. Wierzył jednak również w kluczową rolę edukacji i ufał, że dobra edukacja moralna może uczynić mędrców wszystkich ludzi. Dlatego Xunzi uczynił rolę mądrego i silnego nauczyciela kluczem do postępu moralnego. Doszedł również do wniosku, że ludzie mają wybór, kluczowy element, który czyni ich lepszymi od zwierząt. Powiedział: „Natura człowieka jest zła; jego dobroć nabywa się tylko przez trening. Pierwotną naturą współczesnego człowieka jest dążenie do zysku, jeśli podąży się za tym pragnieniem, dochodzi do kłótni i zachłanności, a uprzejmość umiera. . . W związku z tym cywilizujący wpływ nauczycieli i praw, przewodnictwo „li” [właściwego dobrego postępowania] i sprawiedliwość są absolutnie konieczne. . . . Stąd oni [starożytni królowie] ustanowili władzę księcia do rządzenia człowiekiem; jasno przedstawiają „li” i sprawiedliwość, aby go zreformować; ustanowili prawa i rząd, aby nim rządzić; wymierzili surowe kary, aby go ostrzec, i w ten sposób doprowadzili cały kraj do stanu dobrych rządów i dobrobytu”. Xunzi zgodził się jednak z planami socjalno-gospodarczymi Mencjusza i zgodził się na obalenie niegodnych władców, mówiąc: „Niebo nie stwarza ludzi dla władcy. Niebo uczyniło suwerena ze względu na lud”. Podczas gdy interpretacja konfucjanizmu Xunziego miała wielki wpływ za jego życia, osłabła w czasach dynastii Han (202 p.n.e. – 220 n.e.) i później, a bardziej altruistyczne interpretacje Mencjusza zostały zaakceptowane jako konfucjańska ortodoksja. Dwóch jego uczniów, Han Fei i Li Si (Li Ssu), zostało przywódcami szkoły legalistów, zdobyło wielką władzę pod rządami państwa Qin (Ch'in) i doprowadziło do zjednoczenia Chin pod rządami Qin (Ch'in).) dynastia.

Xixia (Hsi Hsia)

Wraz z upadkiem dynastii Tang (T'ang) (618–907) powstało kilka państw regionalnych, które zajmowały peryferyjne obszary niegdyś wielkiego imperium. Jedną z nich nazywała się Xixia lub Zachodnia Xia (982–1127). Chociaż obejmowało kilka grup etnicznych, w tym wielu Chińczyków Han, rządząca dynastia i dominująca grupa etniczna Xixia nazywała się Tangut i była spokrewniona z Tybetańczykami. Tanguci po raz pierwszy weszli do historii Chin za panowania dynastii Tang, kiedy zostali zaproszeni do osiedlenia się w przygranicznych regionach obecnych prowincji Syczuan (Szechwan), Qinghai (Ch'inghai) i Gansu (Kansu) jako bastion przeciwko plemionom tybetańskim. Najważniejszą prefekturą, w której się osiedlili, była Xia (Hsia), nazwa pierwszej dynastii Chin i święte imię Chińczyków. W 893 r. sąd Tang mianował głównego gubernatora wojskowego regionu Tangut, nadał mu tytuł księcia Xia, a także nadał mu nazwisko Li z domu cesarskiego Tang. Jego potomkowie nadal go używali po upadku Tang. Stąd wzięła się nazwa Xixia dla stanu Tangut. Później dynastia Song (Sung) nadała także władcom Xixia nazwisko swojego władcy, Zhao (Chao), i nadała im tytuł króla Xia, lecz oni nadal używali Li jako nazwiska aż do XI wieku. Scenariusz Tanguta powstał w 1037 r. za panowania władcy o imieniu Li Yuanhao (Li Yuen-hao). Miał około 6000 znaków i był oparty na chińskim piśmie, prawdopodobnie dlatego, że podobnie jak chiński, Tangut był jednosylabowy i tonalny, ale nie były one wzajemnie zrozumiałe. W ciągu następujących dwóch stuleci powszechnie używano pisanego Tangut, znacznie częściej niż Khitan w czasach dynastii Liao czy Jurchen w czasach dynastii Jin (Chin). Stało się tak pomimo faktu, że wielu urzędników Xixia w Tangucie było dwujęzycznych i biegle posługiwało się pisaniem chińskim. Nakaz Li Yuanhao wynalezienia pisma tangut jest interpretowany jako potwierdzenie jego rodzimej kultury w przeciwieństwie do chińskiej. (Porzucił także swoje chińskie nazwisko Li i zastąpił je tanguckim.) Jednak Xixia została tak całkowicie zniszczona przez siły mongolskie Czyngis-chana, że język został zapomniany, dopóki uczeni w połowie XX wieku nie zaczęli go studiować z podwójnego języka inskrypcji (chińskie i tanguckie) na ocalałych kamieniach oraz z niedawno odkopanych dokumentów. Nie było historii Xixii pisanej przez jej własnych ludzi. Później, gdy władcy mongolskiej dynastii Yuan (1279–1368) w Chinach nakazali sporządzenie historii dynastycznych jej bezpośrednich poprzedników, powierzona temu rada uznała dynastie Song, Liao i Jin za prawowite domy rządzące Chinami i napisała obszernie i szczegółowe historie każdego z nich. Jednak nie uznali Xixia za dynastię. Dlatego nie ma chińskiej historii dynastycznej Xixia, a jedynie rozdziały o nich w innych dziełach historycznych. W 1038 Yuanhao ogłosił się cesarzem nowej dynastii zwanej Da Xia (Ta Hsia), co oznacza „Wielka Xia”. Przypomina to utworzenie przez Khitan państwa imperialnego w 916 roku z chińskimi ozdobami. W maksymalnym stopniu pod koniec XI wieku Xixia mierzyła ponad 800 mil ze wschodu na zachód i ponad 500 mil z północy na południe. Graniczyło z pustynią Gobi na północy i obejmowało korytarz Gansu na zachodzie, co było ważne, ponieważ był to szlak handlu transeurazjatyckiego, z którego czerpał duże dochody. Trzon państwa stanowił obszar Xia, na którym znajdowały się rozległe prace irygacyjne zapoczątkowane za czasów dynastii Han (202 p.n.e. – 200 n.e.), które podtrzymywały mieszaną gospodarkę rolno-pasterską. Poza rolniczym rdzeniem znaczna część terenu była pustynią. Xixia miała dwie stolice: Xiping (Hsi-p'ing) po wschodniej stronie Żółtej Rzeki i Xingqing (Hsing-ching) po zachodniej stronie, w pobliżu dzisiejszej Ningxia (Ning-hsia); w pobliżu znajdował się cmentarz królewski, na którym nagrobki zbudowano na wzór pieśni. U szczytu swojej władzy pod rządami Yuanhao Xixia pokonała Song i na mocy pokoju podpisanego między obydwojema państwami Song co roku dawała Xixia duże dary w postaci jedwabiu i srebra. Podobnie jak w przypadku Song, Xixia przyjęła konfucjanizm jako ideologię państwową, w stolicy zbudowano świątynię na cześć Konfucjusza, w miastach założono szkoły, w których nauczano klasyków konfucjańskich, oraz utworzono narodową akademię, która miała kształcić doradców władców. W miarę rozwoju dynastii narastał trend w kierunku sinizacji w filozofii, sztuce, rytuałach, a nawet modzie. Kilku spośród dziewięciu władców Xixia miało chińskie matki i żony. Dla elity Xixia rzeczy chińskie reprezentowały wyrafinowanie i bardziej zasymilowały się z chińskimi wartościami niż ich współczesna szlachta Khitan z dynastii Liao. Tendencja ta spowodowała również napięcia i podziały, ponieważ niektórzy Tanguci

nadal szanowali swoje tradycyjne wartości plemienne; konflikty te nigdy nie zostały rozwiązane. Chociaż patronowano taoizmowi (taoizmowi), a chrześcijaństwo i manicheizm nestoriański miały zwolenników, większość Tangutów podążała za tybetańskim modelem buddyzmu, odbiegając od chińskiego. Wiele tekstów buddyjskich zostało przetłumaczonych na język tangut i wydrukowanych z rzeźbionych drewnianych klocków. Xixia istniała na arenie międzynarodowej w złożonych stosunkach z dynastiami Song, Liao i Jin w ramach zmieniających się sojuszy, wojen i pokoju, aż do powstania Mongołów. Pierwszy atak Mongołów miał miejsce w 1205 roku; Przewodził mu Temujin, który rok później został Czyngis-chanem. Prośba o pomoc Jina (który później również stał się ofiarą Mongołów) została odrzucona. Xixia wystąpiła o pokój i stała się poddanym sojusznikiem Mongołów na bardzo opresyjnych warunkach. Kiedy Xixia zbuntowała się później, ich los został przypieczętowany. W 1226 r. Czyngis-chan osobiście poprowadził armię mającą na celu zniszczenie Xixii, co czynili systematycznie i kontynuowali nawet po śmierci Czyngisa w 1227 r. Kiedy stolica się poddała, wszyscy mieszkańcy zostali zabici, a cmentarz królewski splądrowany. Państwo i dynastia, które wydały na świat dziewięciu władców, zniknęły. Nie jest jasne, co stało się z ocalałymi. Istnieją dowody na to, że niektórzy członkowie i zwolennicy klanu rządzącego uciekli w górny bieg rzeki Yarlung w dzisiejszej zachodniej prowincji Syczuan. Inne małe grupy uciekły do północno-wschodnich Chin, gdzie przez jakiś czas przetrwały fragmenty ich kultury.

Xuanzang (Hsuan-tsang)

(ok. 600–664) Chiński mnich buddyjski

Xuanzang był chińskim mnichem, który udał się do Indii, aby studiować buddyzm. Poprzedzali go inni, między innymi Fa Xian (Fa-hsien), ale nikt go nie przewyższył. Tłumaczenia pielgrzymów i inne pisma łącznie poszerzyły wiedzę Chin o wielu krajach i przyczyniły się do zrozumienia buddyzmu. Jako przedwcześnie rozwinięty chłopiec z rodziny literatów, w wieku 12 lat poszedł za swoim starszym bratem i rozpoczął życie monastyczne, a w wieku 20 lat po święceniach otrzymał imię zakonne Xuanzang. W 629 r. wyruszył w trwającą 16 lat podróż do Indii, opuszczając nocą Chiny i potajemnie, ponieważ cesarz Taizong (T'ang-tsung, r. 626–649) z nowo powstałej dynastii Tang (T'ang) zabronił swoim poddanym opuszczania kraju. Jego podróż obejmowała przeprawę przez groźne pustynie i wysokie góry, z okresami odpoczynku wśród wspólnot monastycznych oraz jako gość władców w miastach-oazach, przez współczesny Afganistan, w dół doliny rzeki Indus, przez Kaszmir, aż do doliny Gangesu. W Indiach studiował, wykładał i debatował z buddyjskimi uczonymi i nauczycielami innych religii, a królowie go gościli i szanowali. Dwukrotnie był gościem króla Harshy Vardhany, potężnego władcy północnych Indii. Xuanzang dużo podróżował po całym subkontynencie, z wyjątkiem południowego krańca. Studiował i wykładał w Nalandzie, gdzie na słynnym uniwersytecie studiowali uczeni buddyjscy z wielu krajów azjatyckich. Odwiedził także święte miejsca, takie jak Bodh Gaya i Sarnath, które były związane z życiem Gautamy Buddy oraz słynne buddyjskie pomniki w Ajanta i Pataliputra. Gromadził także rękopisy i relikwie. W 643 roku Xuanzang wziął udział w pięciodniowej debacie religijnej pomiędzy przywódcami różnych szkół sponsorowanych przez króla Harshę i był świadkiem spektakularnej ceremonii jałmużny, podczas której Harsha rozdał całe swoje bogactwo z wyjątkiem koni bojowych i słoni. W końcu i niechętnie Harsha udzielił mu pozwolenia na powrót do Chin i zapewnił mu eskortę wojskową do granicy swojego królestwa, pieniądze na podróż i zwierzęta juczne do noszenia rękopisów. Podążając południowym Jedwabnym Szlakiem i po wielu niebezpieczeństwach, Xuanzang wrócił do domu po 16 latach i przebyciu 16 000 mil. Wiadomość o jego przybyciu wyprzedziła go i w roku 645 wstąpił do Chang'an jako bohater narodowy. Taizong, który w międzyczasie zyskał reputację bohaterskiego wojownika i mądrego władcy, powitał go na dworze na specjalnej audiencji i z niecierpliwością słuchał jego raportów o ziemiach, władców i ludów, które widział. Taizong poprosił również Xuanzanga, aby dołączył do jego rządu jako minister, ale

bezsukutecznie. Mnich zgodził się jednak napisać relację ze swoich podróży, zatytułowaną Zapis Regionów Zachodnich. Xuanzang mieszkał w Chang'an przez resztę swojego życia. Pod patronatem cesarza stał na czele zespołu mnichów, który przetłumaczył ogromną liczbę tekstów buddyjskich na język chiński (73 dzieła i ponad 1000 zwojów). Jego „Zapis regionów zachodnich” pozostaje ważny w pracy archeologów od Chin, przez Azję Środkową, po Indie. Kolejnym rezultatem jego podróży była wymiana ambasadorów między Taizongiem i Harshą. Trzecia ambasada chińska w Indiach stwierdziła, że Harsha został zamordowany, po czym ambasador zebrał armię wspomaganą przez Tybet, dołączył do Tang, schwytał uzurpatora zabójcę i sprowadził go do Chin w celu ukarania. Wysiłek ten nie mógł jednak uratować królestwa Harshy.

Xuanzong (Hsuan-tsung)

(685–762) cesarz chiński

Li Longji (Li Lung-chi) panował w latach 712–756 jako Minghuang (Ming-huang oznacza Genialnego Cesarza; Xuanzong był jego tytułem pośmiertnym). Był wnukiem cesarzowej Wu Zhao i synem Ruizonga (Juitsung, r. 710–712), który abdykował na jego rzecz. Młodość spędził w areszcie domowym na dworze babci. Jego panowanie wyznaczało apogeum dynastii Tang (T'ang), której pierwsze 40 lat upłynęło w pokoju i dobrobycie. Jego dwór był genialny i elegancki, z 2 milionami ludzi mieszkających w murach i poza murami jego stolicy, Chang'an (Ch'ang-an), wówczas największego i najbardziej kosmopolitycznego miasta na świecie. Jego panowanie zainaugurowało złoty wiek chińskiej poezji; dzieła wielkich poetów Li Bo (Li Po), Du Fu (Tu Fu) i innych są nadal celebrowane w Chinach i Japonii. Mecenaz sztuki, założył na dworze Akademię Hanlin, w której kształcili się najlepsi uczeni, pisarze i artyści. Minghuang rozpoczął swoje panowanie od zmiecienia faworytów i skorumpowanych urzędników, którym pozwolono rozkwitnąć w ostatnich latach cesarzowej Wu i podczas niesukuteknych rządów jej dwóch synów, wuja i ojca Minghuanga. Był sumiennym władcą, który ciężko pracował w administracji, na bieżąco informował się o sytuacji swego ludu, powstrzymywał dworską ekstrawagancję, zniósł karę śmierci i prowadził energiczną politykę zagraniczną, która utrzymywała pokój wzdłuż granic. Minghuang żył jednak zbyt długo dla dobra swojego i dynastii. W wieku 60 lat zakochał się w Yang, konkubinie jednego z jego synów. Zmusił syna do rozwodu i sprowadził ją na swój dwór w randze Guifei, czyli Wywyższonego Małżonka. Słynęła z otyłości i sprawiła, że bycie grubym stało się modne. Zafascynowany nią porzucił swoje obowiązki i zamieszkał z nią w luksusowym życiu, uszlachetniając jej siostry i innych krewnych oraz mianując jej brata Yang Guozhonga (Yang Kuo-chung) głównym ministrem. Pod dominacją rodziny Yang uczciwi urzędnicy stracili wszelkie wpływy. Skandaliczne zachowanie Yang Guifei obejmowało „adoptowanie” błazeńskiego i intrygującego tureckiego generała An Lushan (An Lu-Shan) jako jej syna i awansując go do rangi księcia. Został dowódcą ponad 150 000 najlepszych żołnierzy imperium stacjonujących na północy. W 755 r. An wzniósł bunt, zdobył wschodnią stolicę Luoyang (Loyang), ogłosił się cesarzem, a następnie pomaszzerował na Chang'an. Minghuang i dwór uciekli ze stolicy i udali się na południe, szukając schronienia w prowincji Syczuan (Szechwan). Jednak jego strażnicy odmówili walki, dopóki nie zabili Yanga Guozhonga. Następnie zmusili go do wydania Yang Guifei i udusili ją. Minghuang abdykował w wstydu i żalu w 756 r. Syn i następca Minghuanga, Suzong (Su-tsung), stłumił bunt wielkim kosztem w 763 r. Dynastia Tang nigdy nie podniosła się z jego konsekwencji. Tragiczny koniec miłości Minghuanga i Yang Guifei stał się inspiracją dla wielkiej poezji i stał się tematem słynnych obrazów.